

ALL VERDENS Historie

 SAGA
EGMONT

**EN VERDEN
I FLAMMER**

ALL VERDENS

Historie

 SAGA
EGMONT

**EN VERDEN
I FLAMMER**

All Verdens Historie

En verden i flammer

SAGA Egmont

En verden i flammer

Cover image: Polfoto

Copyright © 2019, 2020 All verdens historie and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726401691

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com – a part of Egmont,
www.egmont.com

Verden ble satt i brann

Den 9. august 1945 droppet den amerikanske flygeren Charles W. Sweeney en atombombe over den japanske byen Nagasaki. 43 sekunder senere eksploderte den dødelige lasten i luften over havnebyen og forvandlet et blomstrende bysentrum til et smeltet ruinlandskap. Rundt 70 000 mennesker mistet livet. Atombombene over de to japanske byene Hiroshima og Nagasaki var kulminasjonen på seks år med grusomheter. Siden Nazi-Tysklands tropper hadde invadert Polen i 1939 og dermed kastet verden ut i enda en storkrig, hadde kampene utviklet seg til de mest grufulle som verden hadde sett til da. Men brutaliteten stoppet ikke på slagmarken. Hundretusenvis av sivile mistet livet i tilfeldige teppebombinger eller ble ofre for bitre soldaters hevn mens et helt folk ble forsøkt utslettet i Nazi-Tysklands dødsleirer. "En verden i flammer" er ikke skånsom lesing. Den er som krigen selv både forferdelig og fascinerende.

1. Japan går i krig

Fra sommeren 1937 veltet japanske soldater inn i det sentrale Kina for å oppfylle de mektige generalenes høyeste ønske: oppbyggingen av et japansk storimperium som skulle strekke seg over hele det østlige Asia. Oppildnet av en rasistisk ideologi med en guddommelig keiser i sentrum undertrykket og mishandlet japanerne brutalt de erobrede kineserne gjennom nesten fire år med krig før landets maktelite erklærte seg klare til å ta opp kampen med den sterkest tenkelige fienden: USA.

Den 13. desember 1937 trengte 30 japanske soldater inn i et privat hjem i den sørøstlige delen av Nanjing. Den kinesiske hovedstaden hadde samme dag falt til den keiserlige japanske hæren, og japanerne herjet nå gjennom byens gater. Det første de 30 soldatene gjorde da de kom inn i huset, var å ta livet av huseieren. Deretter skjøt soldatene huseierens kone og en leieboer før de konsentrerte seg om leieboerens kone. Brutalt flådde de klærne av kvinnen, voldtok henne, tvang parfymeflasker opp i skjeden hennes og stakk henne ihjel med bajonettene. Også det ett år gamle spedbarnet ble spiddet til døde.

Lenger inne i huset fant soldatene kvinnens foreldre med to døtre. Det gamle ekteparet ble skutt med en gang, deretter kastet soldatene seg over jentene på 14 og 16 og voldtok dem.

Før soldatene forlot huset, henrettet de huseierens to barn på fire og to år. Den eldste ble stukket ihjel med bajonett. Den yngste ble halshogd med et sverd. Husets eneste overlevende var en åtte år gammel jente og hennes fire år gamle lillesøster. De to hadde gjemt seg under et teppe.

Drapene i huset sørøst i Nanjing var alt annet enn uvanlige. I private hjem, på sykehus, i butikker og på steder overalt i den falne hovedstaden drepte, lemlestet og voldtok 50 000 japanske soldater i løpet av de neste seks ukene sivilbefolkningen i en av verdenshistoriens blodigste massakrer.

En sjokkert omverden døpte hendelsene i byen med 500 000 innbyggere for "voldtekten av Nanjing". Historikerne har aldri med sikkerhet kunnet fastslå omfanget av massakren, men er fastslått at japanske soldater voldtok mellom 20 000 og 80 000 kvinner, mens antallet drepte var minst 200 000. Den kinesiske historikeren Sun Zhawei anslår dødstallene til å være så høye som 377 400 – flere enn det samlede antallet døde etter atombombesprengningene i Hiroshima og Nagasaki.

KEISERLIG HJERNEVASK

Kimen til japanernes grusomme handlinger i Kina ble lagt mange år tidligere. Hjemme i Japan hadde en stadig mer fanatisk, ultranasjonalistisk kult vokst opp rundt keiser Hirohito.

Japanerne hadde helt siden keiserdømmet ble gjenopprettet på slutten av 1800-tallet, offisielt betraktet keiseren som en levende gud, og der Tyskland hadde nazismen og Italia fascismen, var Japan på 1930-tallet gjennomsyret av en ultranasjonalistisk utgave av den gamle japanske shinto-religionen.

Keiseren var opprinnelig en av mange helligdommer i shinto-verdensbildet, men ultranasjonalistene gjorde ham nå til det ubetingede sentrum.

De anså Japan for å være en guddommelig nasjon med rett til å dominere hele Asia, og politisk og særlig blant de militære jobbet ultranasjonalistene målrettet med å overta makten.

Keiserens økende særstatus var særlig en stor fordel for ambisiøse generaler i militæret, siden grunnloven slo fast at de væpnede styrkene hørte direkte under keiseren og dermed stod utenfor politisk kontroll. Ved å gjøre keiserens ord til lov sikret de nasjonalistiske generalene seg at de bare trengte å overbevise én mann for å få viljen sin: den unge keiseren Hirohito, som bare var 25 år da han besteg tronen i Tokyo i 1926.

Ultranasjonalistene brukte samtidig keiserens gudestatus til å hjernevaske befolkningen. Japanerne lærte at hvis en ordre ble presentert som keiserens vilje, var det en guddommelig befaling som måtte adlydes blindt. Hos skoleeleven Wakana Nishihara gikk budskapet rett inn – i en av stilene sine forklarte han:

”I Japan mener vi at man bør ’dø for keiseren’. Ingen kan nekte en ordre om å dø for ham”.

VIL HA KOLONIER SOM ENGLAND

Den økonomiske verdenskrisen etter børskrakket i USA rammet fra begynnelsen av 1930-tallet det overbefolkede og allerede økonomisk pressede Japan hardt. Eksporten ble halvert, og befolkningens inntekter sank med en tredel. Utviklingen gav ultranasjonalistene enda mer vind i seilene. Deres løsning på krisen var ikke ulik Hitlers løsning på Tysklands tilsvarende problemer i samme periode:

Japanerne måtte forbedre sin situasjon ved å erobre nabolandenes ressurser – f.eks. olje og jordbruksland.

De nasjonalistiske militærfolkene og deres støttespillere mente også at den vestlige koloniseringsbølgen på 1700- og 1800-tallet var et eksempel til etterfølgelse. Hvis USA, England, Frankrike og Nederland med makt kunne overta store landområder langt hjemmefra og tømme dem for olje, mineraler og jordbruksprodukter, hvorfor kunne ikke da japanerne gjøre det samme?

Budskapet ble spredt med propaganda, og store deler av befolkningen svarte med jubelrop da agitatorene proklamerte at Japan ikke hadde tapt en krig i hele landets 2600 år lange historie og derfor heller aldri kom til å gjøre det.

Kritiske røster ble brutalt ryddet av veien. Sju framstående politikere, deriblant to statsministere, ble drept av ultranasjonalistene. Både politikere og den brede befolkningen lærte å frykte etterretningsenheten Tokko, som ble kjent som "tankepolitiet". Enheten kunne sammenlignes med Nazi-Tysklands Gestapo, og anholdt tusenvis av mennesker for å "tenke farlige tanker" – tanker som på en eller annen måte var kritiske overfor keiseren, regjeringen eller hæren.

REKRUTTER FIKK BANK DAGLIG

Mens Tokko strammet grepet om kritiske røster, utvidet militæret sin slagkraft voldsomt. I 1937 var hæren og marinen fem ganger større enn ved århundreskiftet, og en vesentlig del av statsbudsjettet gikk til å utvikle nytt krigsmateriell.

For å holde styr på de mange nye rekruttene innførte offiserene beinhard disiplin på kasernene. Nedbrytende fysisk avstraffelse og rundjuling ble hverdagskost i det

japanske militæret, der offiserer innimellom satte rekruttene til å banke opp hverandre for å slippe å slite ut egne never.

”Noen ganger kunne vi ikke en gang spise maten vår om kvelden fordi vi var så hovne i ansiktet”, forklarte rekrutten Toyoshige Karashima.

Parallelt med dette ble soldatene utsatt for en indoktrinering som var enda voldsommere enn den som rammet resten av befolkningen. De unge mennene i Japans væpnede styrker lærte at siden militæret stod direkte under keiseren, skulle enhver ordre fra en overordnet betraktes som et guddommelig påbud. Når Japan dro på felttog, var det snakk om en hellig krig.

De japanske offiserene bombarderte soldatene konstant med budskapet om at Japan var overlegent i forhold til resten av Asia, og at japanerne derfor fortjente mer land å boltre seg på. Retorikken var særlig myntet på Kina, der Japan siden 1931 hadde regjert over en de facto-koloni, Mandsjukuo. Japanerne betraktet i beste fall kineserne i det nordlige Kina som billig arbeidskraft og ellers bare som irrelevante undermennesker som ved behov kunne ryddes av veien for å gjøre plass for flere japanske kolonister.

Yoshio Tsuchiya jobbet i Japans hemmelige militærpoliti i Mandsjukuo, og han forklarte senere hvordan de utstasjonerte japanerne så på sine kinesiske undersåtter.

”Vi kalte kineserne ’chancorro’. Det betyr ’under mennesket’. De var som insekter eller dyr. Vi japanere var derimot en overlegen rase som hadde eksistert i 2600 år. Kineserne var under oss. De tilhørte ikke menneskerasen. Slik så vi på det”.

Mange av soldatene som myrdet og voldtok i Nanjings gater og hjem vinteren 1937–38, hadde et tilsvarende syn på innbyggerne i den kinesiske hovedstaden. Å stikke bajonetten i et kinesisk barn var som å klaske til en mygg.

I Japan fikk ikke befolkningen vite noe om de brutale massakrene i Kinas hovedstad. Soldatene ble i stedet hyllet som helter, og Nanjings fall ble feiret med gledesmarsjer og flagvaiende parader gjennom storbyene i landet.

Imidlertid kjempet kinesiske styrker lenger inne i Kina ufortrødent videre. Kampene var utrolig brutale, og nye japanske rekrutter ble ønsket velkommen til fronten med voldsomme ritualer der de skulle bevise sin verdi ved å drepe tilfeldige kinesiske sivile eller krigsfanger med bajonetter, kniver eller sverd.

PAKTEN MED HITLER OG MUSSOLINI

Tidlig på høsten 1940 invaderte Japan den nordlige delen av Fransk Indokina i et forsøk på å avskjære kineserne fra forsyninger sørfra, men først over et år senere turte japanerne å gå lenger med drømmen om et storjapansk imperium.

Før Japans ledere ville risikere flere felttog, ønsket de nemlig å sikre seg en avgjørende allianse med likesinnede herskere i Europa: Tysklands Adolf Hitler og Italias Benito Mussolini. Ønsket om en allianse med de to europeiske lederne gikk først i oppfyllelse høsten 1940.

Berlins gater var pyntet med de tre nasjonenes flagg da Japans ambassadør i Tyskland, Saburo Kurusu, den 27. september 1940 kunne signere det samme dokumentet som utenriksminister Joachim von Ribbentrop fra Tyskland og utenriksminister Galeazzo Ciano fra Italia på Japans ambassade i Hitlers hovedstad. Hitler hadde personlig møtt opp for å overvære seansen – tydelig fornøyd med at hans europeiske krigsmotstandere i kraft av den nye tremaktspakten snart vil få enda en mektig fiende å forholde seg til. Med tremaktspakten lovet Japan, Tyskland og Italia nemlig å hjelpe hverandre politisk, økonomisk og

militært hvis et av landene ble angrepet av et fjerde land som ennå ikke var aktivt med i verdenskrigen – unntatt det mektige Sovjetunionen.

USA BLOKKERER FOR OLJE TIL JAPAN

Japanerne håpet at pakten kunne sikre at USA også vil være nødt til å føre i krig i Europa når Japan og USA tørnet sammen militært – noe de japanske lederne anså for å være helt uunngåelig.

USA hadde lenge vært en høyrøstet kritiker av den japanske invasjonen i Mandsjuria, og amerikanske bedrifter hadde forbud mot å eksportere viktige ressurser som jern, stål, fly og drivstoff til det ressursfattige Japan.

Tremaktspakten og Japans forsøk på å underlegge seg stadig mer av Fransk Indokina fikk USAs president Roosevelt til å vurdere å ta et skritt han lenge hadde nøt med: en oljeembargo.

Det ville være et hardt slag for Japan dersom amerikanerne kuttet oljeleveransene. Landet var helt avhengig av importert olje fra særlig USA for å holde hæren og flyvåpenet kampdyktig. Men en oljeembargo ville også være en opptrapping som kunne føre til krig, antok Roosevelt. Presidenten vurderte fram og tilbake helt fram til 25. juli 1941 før han bestemte seg. Den dagen annonserte den amerikanske regjeringen at alle japanske midler i USA øyeblikkelig var frosset, og at en oljeembargo hadde blitt iverksatt.

KURS MOT PEARL HARBOR

Embargoen var støttet både av Storbritannia og den nederlandske eksilregjeringen, som kontrollerte oljefeltene i Nederlandsk Ostindia. I egne øyne hadde Japans ledere

derfor ikke noe annet valg enn å gjøre Japan uavhengig av importert olje ved å erobre oljefeltene i Sørøst-Asia.

Japanerne antok at en erobrerkrig ville få amerikanerne til å erklære Japan krig, og derfor begynte japanerne i all hemmelighet å jobbe med en ny, dristig plan: å sette USA ut av spill ved å ramme landets stillehavsflåte raskt, hardt og uten varsel.

Den 24. september 1941 sendte den japanske flåtens etterretningstjeneste en topphemmelig beskjed til spionen Takeo Yoshikawa på Hawaii. Der lå Pearl Harbor, der mesteparten av USAs mektige stillehavsflåte var samlet. Beskjeden til agent Yoshikawa lød: "Fra nå av vil vi gjerne be deg gi oss rapporter om fartøyer. Når det gjelder krigsskip og hangarskip, vil vi ha rapporter om de som ligger for anker, ved kai og i dokk".

Mens Takeo Yoshikawa i dypeste hemmelighet beveget seg rundt blant de flytende amerikanske stålkjempene og tok grundige notater, gikk de diplomatiske forhandlingene mellom den amerikanske regjeringen og Japans ambassadør i USA sakte, men sikkert i stå. Japanerne nektet å etterkomme de amerikanske kravene om å trekke styrkene tilbake fra Kina og bryte båndet med Nazi-Tyskland, men var fremdeles interessert i å finne en diplomatisk løsning.

Imens fortsetter planleggingen av et overraskelsesangrep på USAs stillehavsflåte for fullt hjemme i Japan.

AMERIKANERNE TATT PÅ SENGEN

Den 1. desember 1941 var angrepsplanen klar til godkjennelse hos keiser Hirohito, og den 40 år gamle monarken gav generalene sine det de ønsket.